

Tavallinen sairaalan vuodeosasto vai saattohoito-osasto?

Olemme vanhusten hoitoa koskevissa kirjoituksissamme lähestyneet asiaa erikoisesti Heinolan kaupungissa vallitsevan tilanteen mukaan. Tämä on ainakin siinä mielessä rehellistä ja oikeutettua, koska tiedämme lähes vuoden tarkkailun perusteella mistä puhumme ja kirjoitamme.

Laadimme kevättalvella tutkimuspyynnön ja kantelun oikeuskanslerille, joka toimitettiin hänelle yli tuhannen nimen adressi saatteena. Lääninhallitus on jo pyytänyt vastineen Heinolan sosiaalitoimelta ja asiasta saataneen jonkinlainen vastaus syksyn aikana. Prosessin ollessa käynnissä valmistui myös Sirkka-Liisa Kivelän tutkimus vanhustenhoitotilanteesta, joka oli sen verran karmea luettavaa, että ministeriö selvästi säikähti. Oliko sitten takana itse ministeriö vai jotkin alemmat tahot, katsottiin Heinolassa tarpeelliseksi suorittaa Stakesin tutkimus, joka julkituotiin melko laajassa lehtiartikkelissakin. Tutkimus paljasti, että Heinolassa on koko maahan katsoen todella hyvä tilanne niin sairaan- kuin vanhustenhoidossakin. Kaikki siis hyvin, valitukset ovat siis aiheettomia?

Joka luki tuon lehtikirjoituksen tavanomaisella rutiinilla, tuskin pani merkille yhtä lausetta tai kahta, joissa todettiin, että tutkimus ei koskenut hoidon laatua eikä määrää, vaan rakennetta. Eli siis – pitäisikö nauraa vai itkeä? Lyhyesti sanottuna byrokratia sai kiitosta ja huolimattomasti lukevat kansalaiset saivat rauhoittavan ruiskeen tajuamatta suoranaista petosta!

Tietääksemme ei kukaan tarttunut asiaan julkisuudessa, vaan asiasta vain puhuttiin torilla ja kadunvarsilla. Johtuneeko väsymyksestä vai välinpitämättömyydestä, että asia jäi käsittelemättä ja omalla tavallaan unohtui, niin kuin kai oli tarkoituskin.

Vanhustenhoito maassamme on pelkästään jo Sirkka-Liisa Kivelän tutkimuksen perusteella katastrofaalisessa tilassa, minkä omalla tavallaan todistaa Stakesin tutkimuskin. Jos kaikkialla muualla on huonommin kuin Heinolassa, tulisi sen nostattaa paheksuntaa ja aiheuttaa kiihtyneitä mieliä. Mutta ei, jos joidenkin sisällä kuohuu, eivät he sitä tuo julkisuuteen!

Hoidon laatu henkilökunnan puutteen ja olosuhteiden johdosta ei ole sitä mitä sen tulisi olla sen paremmin sairaaloissa kuin ei vanhainkodeissakaan. Ensisijainen häpeä ei Heinolassa ja muuallakaan ole kai vanhainkotien henkilökunnan vähyys, vaan vahainhoitopaikkojen puute, mikä merkitsee sitä, että kymmenet vanhukset kuihtuvat henkisesti sairaaloiden vuodeosastoilla!

Heinolan terveystakeskus-sairaalan vuodeosaston johtava lääkäri teki aloitteen keräykselle, johon osallistui kunnan vaikuttajia, niin että saattohoitopotilaille saatiin kaksi uutta televisiota ja joitakin viihtyvyyttä lisääviä esineitä. Tahtoessaan kiittää lahjoittajia julkisesti, lähestyi lääkäri tai hoitohenkilökunta paikkakunnan lehtiä pyynnöllä jutun tekemisestä. Suurin lehti ei kai ollut halukas jutun tekemiseen, joten sen laati paikkakunnan toinen ilmaisjakelulehti. Kirjoitus oli lämminhenkinen ja hoitohenkilökunnan uhrautuvaisuudelle suituttava, missä ei ole mitään väärää. Me jokainen arvostamme niin hoitajia kuin lääkäreitäkin, ja toistaiseksi on kaikki moitteemme koskenut kunnallisia päättäjiä ja sosiaalitoimintaa.

Väliotsikko ja sen alla oleva kirjoituksen osa kuitenkin antoivat sen kuvan, että osasto on nyt nimetty saattohoito-osastoksi. Että todellisuudessa on kysymys vain muutamasta huoneesta, ilmenee vasta todella tarkkaavaisen lukemi-

sen perusteella. Kirjoitimme silloin tässä yhteydessä olevan jutun paikkakunnan suurimpaan lehteen. Seuraavana päivänä johtava lääkäri vastasi kannanottoomme vastaamatta oikeastaan ollenkaan merkittävimpiin seikkoihin. Hän vain pahoitteli väärinkäsityksen aiheuttamaa pahaa mieltä ja ikään kuin veti eräänlaisen sumuverhon oleellisimpien seikkojen ylle. Tietämyksemme mukaan hän on kaupungin päättävissä elimissä, ja siten hän puhuu sen mukaisesti.

Tuolla osastolla on suuri määrä vanhuksia, jotka todellisuudessa kuuluisivat vanhainhoitolaitokseen, mutta koska kaupungin sosiaalitoimi, sanokaamme suoraan, on aivan tietoisesti säästänyt vanhusten kustannuksella, joutuvat vanhukset viettämään aikansa olosuhteissa, joita ei mitenkään voi kutsua kodinomaiseksi. Tietoisena tästä seikasta, mukaan lukien Stakesin tutkimus ja Sirkka-Liisa Kivelän selonteko, ei voi olla hämmästelemättä sitä seikkaa, ettei saattohoito-osasto nimitys näyttänyt yhtään häiritsevän johtavaa lääkäriä eikä joitakin hoitajiakaan. Tämä kaikki tuntuu todella epäilyttävältä ja herättää oikeutetun pelon siitä, että vaivihkaa meitä totutetaan ajatukseen kaikkien sairaalan joutuvien vanhusten tai pitkäaikaissairaiden "luonnollisesta saattohoidosta". Lääkäriin mukaan käsite "saattohoito" on laaja-alainen eikä tarkoita välttämättä "loppuhoitoa".

Emme pääse pakoon sitä todellisuutta ja tosiasiaa, että nykyisissä olosuhteissa vanhukset ovat selvästi eräänlaisen "alasajon ja saattohoidon piirissä", mille nyt etsitään niin henkilö- kuin yhteiskuntatasollakin puolusteluja. Kysymys on samalla vakavasta hoitotasovirheestä, joka ajan mittaan näiden väärässä paikassa hoidettavien ihmisten kohdalla muuttuu suoranaiseksi hoitovirheeksi. Lääkitys on täysin väärä, koska hoitopaikka on väärä. Toisenlaisissa olosuhteissa mielenterveyslääkkeitä ei ehkä tarvittaisi ollenkaan. Jos johtava lääkäri ei pysty myöntämään näitä asioita, vaan levittää tietynlaista sumuverhoa, tuleeko meidän jossakin vaiheessa katsoa, että todellisuutta vesittävät lääkärit ovatkin vastapuolellamme, ei puolellamme?

Olemme usein ihmetelleet kuinka hoitohenkilökunta yleensä ottaen jaksaa hoitaa työnsä. Kerroimme aikanaan eräälle Heinolan sairaalan hoitajalle siitä, kuinka pääkaupunkiseudun hoitajat pahoittelevat vanhusten saamaa kohtelua ja suuria rauhoittavien lääkkeiden määriä, joita he pakosta joutuvat syöttämään vanhusten rauhallisena pitämiseksi. Nämä hoitajat ovat selvästi sitä mieltä, että he edesauttavat vanhuksia nukkumaan pois. Kertomuksen kuullut hoitaja suorastaan keskeytti kertomuksen toteamuksella: "Moderneja urbaanitarinoita! Urbaanitarinoita! Kenenkään hoitajan omatunto ei antaisi myöten tällaiselle hoidolle!" Kysymys ei todellakaan ole joistakin urbaanitarinoista, sen todistaa Sirkka-Liisa Kivelän tutkimus ja hänen haastattelunsa television aamuohjelmassa!

Tarkoituksemme ei missään tapauksessa ole syyttää hoitajia eikä lääkäreitäkään, vaan toimintamme on tarkoitettu heidänkin tilanteensa parantamiseksi. Hoitajat tarvitsisivat parempaa palkkaa ja enemmän työtovereita. Vallitseva tilanne on todella vaikea monen hoitajan psyykelle ja omalletunnollekin, koska näissä olosuhteissa on suorastaan mahdoton toteuttaa niitä periaatteita, joiden varaan hoito aikanaan on perustettu. Vanhustenhoidon nykytilanne on varmaankin yksi suurimmista hoitajille mielenterveysongelmia tuottavista tekijöistä. Kysymys on eräänlaisesta heijastustekijäkokonaisuudesta, joka ei voi olla vaikuttamatta suureen ihmismäärään, mukaan lukien erikoisesti vanhusten ja potilaiden omaiset.

Jonkin osaston nimittäminen, vaikkapa vain jossakin lehtijutussa, saattohoito-osastoksi, ei ole mikään pieni muutoseikka, vaan jos haluamme muuttaa yleistä mielipidettä vanhusystävällisemmäksi, on meidän suhtauduttava ehdottomalla kielteisyydellä kaikkeen sellaiseen, mikä tavalla tai toisella ”tekee luonnolliseksi” vanhan ihmisen poisnukkumisen ennen aikojaan.

Miksi ei suuresta lehtikirjoitusmäärästä ja televisio- radio- ohjelmista huolimatta enempää ole tapahtunut? Katsomme yhdeksi suurimmista syistä sen, että niin hoitohenkilökuntien kuin lääkäreidenkin kädet ja suut on sidottu suorastaan laittomilla uhkauksilla. Erään suurehkon kaupungin keskussairaalan hoitaja kertoi siitä, kuinka heitä on potkujen uhalla kielletty tarttumasta näkeמינסä negatiivisiin asioihin. Jos esimerkiksi jostakin hoitajasta kirjoitettaisiin perätön ja ilkeämielinen lehtijuttu, ei tällä kuulemma olisi oikeutta julkisesti puolustautua. Onko tämä todellakin demokraattisen ja länsimaisen kulttuurin mukaista?

Pakostakin joudumme alkamaan perätä ensisijaisesti lääkäreiden vastuuta vallitsevan tilanteen keskellä. Niin kauan kuin he eivät tule mukaan rintaamme, epäillään jopa niinkin korkean ammatti-ihmisen kuin Sirkka-Liisa Kivelän tutkimuksia!

Asenteemme vanhuksia kohtaan tuo julki todelliset ajatuksemme ihmisyydestä. Monet hankalat potilaat tekevät hoitotyöstä todella raskaan. Osittain vanhusten vihamielisyys johtuu heidän turvattomuudentunteestaan. Hyvinkin sekavan tuntuinen vanhus saattaa tiedostaa olevansa väärässä paikassa ja olosuhteissa, jotka suorastaan särkevät hänen mielensä vielä terveet osa-alueet. Tällaisissa olosuhteissa työskenteleminen on todella kuluttavaa, etenkin kun jokaista ihmistä tulee kunnioittaa loppuun asti, sekavuudestakin huolimatta.

Arvostamme työtänne, lääkärit ja hoitajat! Todellisuutta emme kuitenkaan voi paeta. Vain sen kohtaamalla löydämme tien parempaan tulevaisuuteen!

Ihminen tavattavissa ry

Markku Vuori, toiminnanjohtaja